

Finmotorisk førskolegruppe – samarbeid for fagutvikling

Av Kristina Hoydal, Randi Skumsnes, Vanja Bjørnnes og Henriette V. Bjelland

Kristina Hoydal er ergoterapeut og høyskolelektor ved ergoterapeututdanningen ved VID vitenskapelige høgskole.

E-post: kristina.hoydal@vid.no

Randi Skumsnes er ergoterapeut og arbeider med fagutvikling i i Fysio- og ergoterapitjenesten i Stavanger kommune.

Vanja Bjørnnes er ergoterapeut og arbeider med barn og unge i Fysio- og ergoterapitjenesten i Stavanger kommune.

Henriette V. Bjelland er ergoterapeut og arbeider med barn og unge i Fysio- og ergoterapitjenesten i Stavanger kommune.

Det foreligger ingen uenigheter om rettighetene til manuskriptet eller noen kjente interessekonflikter.

FINMOTORISK FØRSKOLEGRUPPE – SAMARBEID FOR FAGUTVIKLING

Sammendrag

Siden 2012 har ergoterapitjenesten i Stavanger kommune samarbeidet med studenter og ansatte fra ergoterapeututdanningen i Sandnes for å utvikle og drive et godt faglig gruppetilbud til barn som strever med finmotoriske ferdigheter før skolestart. Denne artikkelen beskriver oppbygging og utvikling av gruppetilbudet samt resultater og erfaringer fra gjennomføringen av tilbudet for barna og deres voksne følgepersoner. I tillegg beskrives oppbyggingen og utviklingen av studentinvolvering i tilbudet og samarbeidet med høgskolen for å skape en god læringsarena for ergoterapeutstudenter.

Nøkkelord: førskolebarn, finmotoriske ferdigheter, gruppetilbud, studentsamarbeid

Introduksjon

I Norge, som i store deler av verden, har barn plikt til å gå på skolen fra høsten det kalenderåret de når en bestemt alder. Barn utvikler seg i ulikt tempo. I hvilken grad barna er skoleklare, og på hvilket nivå de har utviklet ulike ferdigheter, kan derfor variere mye ved skolestart.

I Rammeverket for grunnleggende ferdigheter (Utdanningsdirektoratet, 2012) trekkes skrive fram som en av de sentrale ferdighetene både på skolen og for læring generelt. I rammeverket heter det blant annet: «*Utviklingen av skriveferdigheter gjør det mulig å gå inn i ulike skriveroller i kunnskapssamfunnet. Å utvikle skriveferdigheter er en forutsetning for livslang læring og for å kunne delta aktivt i samfunnslivet på en kritisk og reflektert måte*» (s. 14). Skriveferdigheter oppfattes derved som svært viktige. Med utgangspunkt i tidligere forskning har Schneck og Amundson (2010) funnet at skoleelever sannsynligvis bruker omkring halvparten av tiden i klasserommet på oppgaver med blyant og papir. En studie av Zwicker og Hadwin (2009) viser samtidig at utfordringer med skriveferdigheter er en av de vanligste årsakene til at barn i skolealder henvises til ergoterapi. I Samhandlingsreformen legges det vekt på tidlig innsats og helsefremmende og forebyggende arbeid (Helse- og omsorgsdepartementet, 2009). Tidlig innsats trekkes også fram som viktig i NOU 2010: 8 *Med forskertrang og lekelyst* (Kunnskapsdepartementet, 2010).

Ergoterapitjenesten i Stavanger har gjennom mange år mottatt et betydelig antall henvisninger på barn som strever med skrive og finmotoriske ferdigheter i hver-

I Rammeverket for grunnleggende ferdigheter trekkes skrive fram som en av de sentrale ferdighetene både på skolen og for læring generelt. Foto Elisabeth Tønnesen

dagen og på skolen. Tjenesten har hatt tilbud til enkeltbarn og i perioder også ulike gruppetilbud, både særfaglig og som en del av det tverrfaglige opplegget «God skolestart» med fokus på helsefremmende arbeid og tidlig innsats (Iversen m.fl., 2006). De siste ti årene har Fysio- og ergoterapitjenesten i Stavanger vært bydekkende og samlokalisert. Samlokaliseringen ga et større fagmiljø og økte muligheter for fagutvikling og samarbeid mellom terapeutene. For å ivareta verdien av tidlig innsats og gi barna mulighet for et bedre ferdighetsnivå ved skolestart ville tjenesten, med utgangspunkt i tidligere erfaringer, bygge et kvalitetssikret faglig tilbud til barn i førskolealder med finmotoriske vansker. Terapeutene gikk gjennom sine erfaringer med tidligere tilbud og konkluderte med at de ville lage et nytt og strukturert tilbud med gruppetrening. Ideen var å kombinere fellesaktiviteter med stasjonsoppgaver i mindre grupper. Samtidig

ville ergoterapeutene overføre kompetanse til foreldre og ansatte i barnehager som fulgte barna til gruppetilbud, slik at fokuset fra gruppesamlingene kunne overføres til barnas hverdag.

Å drive et slikt gruppetilbud krever en del menneskelige ressurser ved at det bør være en person på hver stasjon. Stavanger kommune har regelmessig tatt imot ergoterapeutstudenter, og det ble naturlig å benytte studenter som ressurser inn i et slikt tilbud. Utdanningen ble kontaktet, og det ble søkt og innvilget midler til et samarbeidsprosjekt mellom Fysio- og ergoterapitjenesten i Stavanger kommune og ergoterapeututdanningen ved Diakonhjemmet Høgskole i Sandnes med oppstart i 2012. Diakonhjemmet Høgskole ble fra første januar 2016 fusjonert inn i VID vitenskapelige høgskole. Målet for prosjektet var todelt:

- å utvikle et gjennomførbart kvalitetssikret ergoterapifaglig tilbud til førskolebarn

- å skape en god læringsarena for ergoterapistudenter og et tett samarbeid med ergoterapeututdanningen

Ergoterapeutene utformet følgende hypoteser som utgangspunkt for gruppetilbudet: Ved å tilby et finmotorisk gruppetilbud basert på motiverende og strukturerte aktiviteter tilpasset barnets mestringsnivå, vil barnet kunne få økt mestrings- og aktivitetsglede. Barna følges til gruppen av foresatte eller ansatte i barnehagen. Disse følgepersonene vil bli trygge på hvordan de kan stimulere barnet til varierte finmotoriske aktiviteter. Ved å ha målrettet og hyppig fokus på finmotoriske aktiviteter vil barnet få et bedre grunnlag for skolerelaterte oppgaver.

Tilbudet og samarbeidet ble presentert på Ergoterapeutenes fagkongress i 2013 og fikk da mye positiv oppmerksomhet og interesse og mange spørsmål i etterkant. Tilbudet til barna har fortsatt og blitt videreutviklet, og det ønskes med denne artikkelen å dele noen av erfaringene fra tilbudet til barna og fra samarbeidet mellom praksisfelt og utdanning. Artikkelen bygger på prosjektrapporten fra 2013 og erfaringene fra gjennomføringen av tilbudet siden prosjektoppstart.

Planlegging og gjennomføring

Høsten 2012 fikk to studenter definert sin tredje praksisperiode som en prosjektpraksis i Stavan­ger kommune. Første del av perioden brukte studentene til å søke litteratur og forskning som bakgrunn for valg av utforming og innhold i gruppetilbudet. De valgte å støtte seg til teoribeskrivelser og forskningsartikler om

visuell persepsjon (Dankert, Davis og Gavin, 2003), faktorer som påvirker håndskrift (Cornhill og Case-Smith, 1996), behandling for å forbedre håndskrift (Hoy, Egan og Feder, 2011) og læring gjennom lek (Knox, 2010).

Parallelt med litteratursøket samarbeidet studentene med de ansvarlige ergoterapeutene om å utforme og planlegge selve forløpet, innholdet i samlingene og lage konkret materiale til gruppesamlingene med barna. I siste del av praksisperioden deltok studentene i den første gjennomføringen av gruppetilbudet og laget avslutningsvis en evaluering av opplegget med barnas følgepersoner.

Som en del av prosjektsamarbeidet gjennomførte kommunen og utdanningen også en kursdag for å skape et felles kunnskapsløft innen området finmotorikk og visuell persepsjon. Kurset ble gjennomført på høgskolen og var åpent for andre interesserte ergoterapeuter.

Etter prosjektperioden ble det utarbeidet en prosjektrapport (Bjørnnes og Bjelland, 2013). Videre i artikkelen gis en beskrivelse av hvordan gruppetilbudet blir gitt i dag etter at det er justert fra prosjektperioden og fortløpende evalueringer.

DELTAGERE OG GRUPPESAMMENSETNING

Tilbudet er et lavterskeltilbud for barn som skal begynne på skolen etterfølgende skoleår og som har tilbud fra ergoterapitjenesten på grunn av utfordringer med finmotoriske ferdigheter. Gruppetilbudet retter seg mot de barna som skal begynne i ordinær klasse og som stort sett skal klare seg selvstendig på skolen. Ergoterapeuten som kjenner barnet (primærer-

goterapeuten) har sammen med foreldre og barnehage vurdert gruppetilbud som et egnet tiltak. Også barnas følgepersoner anses som deltakere i tilbudet, da de skal være en aktiv part både i gruppesamlingene og i tiden mellom samlingene.

Før oppstart kartlegges barna av primærgoterapeuten. I tillegg til samtaler og observasjon i barnehagen og/eller hjemme blir barna kartlagt ved bruk av The Beery-Buktenica Developmental Test of Visual-Motor Integration (Beery VMI) (Beery og Beery, 2010), Screening Prewriting skills Occupational Therapy (SPOT) (van Hartingsveldt, Cup og Cortens-Mignot, 2008) og håndfunksjonsdelen av Movement Assessment Battery for Children (M-ABC2) (Henderson, Sugden og Barnett, 2007).

Til sammen gir disse kartleggingsredskapene en oversikt over barnets utviklingsnivå i forhold til finmotorikk, visuell persepsjon og visuell-motorisk integrering (M-ABC2 og Beery VMI) samt over kvaliteten på utførelsen av finmotoriske aktiviteter som er relevante ved skolestart (SPOT).

Etter kartleggingen settes barna sammen i to grupper etter funksjonsnivå. Hver gruppe har plass til åtte barn. Til sammen får således opptil 16 barn dette tilbudet hvert år.

GRUPPETILBUDET

Gruppetilbudet består av to perioder med samlinger én gang i uken – seks uker om høsten og seks uker om våren. Før oppstart får foreldre eller følgepersoner et informasjonsskriv som forteller om gruppens generelle målsettinger, innhold og struktur. Her gjøres det også oppmerksom på at barna må ha med en føl-

Gruppe 1: 09.15-10.15

Gruppe 2: 10.30-11.30

Ungene får navnelapper når de kommer inn i gymsalen, lekser leveres og gjennomgås.

1. Samling på ringen (felles) (5 min.)
Gjennomgang av reglene for gruppa
Samtale om dagens tema
2. Skrivedans (felles) (10 min.)
3. Stasjonstrening (barna deles i små grupper på to) (28 min.)
Stasjon 1: Klipping
Stasjon 2: Tegning, farging, maling
Stasjon 3: Visuell persepsjon
Stasjon 4: Fingerferdigheter: presisjon, konstruksjon, manipulering, kryssing og påkledning
4. Styrke av hånd, arm og bol (felles eller delt i mindre grupper) (12 min.)
5. Utdeling av lekser og «Takk for i dag» (5 min.)

Figur 1: Skisse til finmotorisk førskolegruppe.

geperson som kjenner barnet godt, og at følgepersonene, med veiledning fra gruppelederne, skal være aktivt med i gruppene for å motivere, aktivisere og eventuelt korrigere barnet i aktivitetene.

Hver gruppesamling er bygget opp likt for å skape struktur og gjenkjennelighet hos barna (se også figur 1):

- 1) innledning (felles)
- 2) skrivedans (felles)
- 3) stasjonstrening på fire stasjoner (to og to sammen)
- 4) styrketrening av bol og overekstremiteter (felles eller gruppen delt i to)
- 5) svslutning og utdeling av lekser

Stasjonene har faste fokusområder på hver samling: klipping, tegning eller fargelegging, visuell persepsjon og fingerferdigheter eller bilateral koordinasjon. Disse knyttes til et uketema. Et eksempel på et uketema er «Havet». Da handler alle aktivitetene om havet: båter, vann og dyr som lever i havet.

Gruppesamlingene varer cirka en time pluss noen minutter til «Velkommen»- og «Ha det»-prat i gangen i forbindelse med av- og

påkledning. Hver uke får barna lekser med seg hjem som de øver seg på sammen med foreldre eller barnehagepersonell og viser til gruppelederne ved neste samling.

To ergoterapeuter har faglig ansvar for tilbudet og leder gruppesamlingene. I tillegg er to studenter medansvarlige for gjennomføringen. Ergoterapeuter og studenter deler på å ha ansvaret for skrivedans, stasjoner og styrketrening, mens ergoterapeutene alltid har innledningen og avslutningen. Under alle delene – men særlig på stasjonene – trekkes barnas følgepersoner inn i aktivitetene, og det er rom for erfaringsutveksling og veiledning mellom terapeuter og foreldre eller barnehagepersonale. Dette gjøres også naturlig i garderoben før og etter samlingene.

I perioden mellom høst- og vårsamlingene følges barna opp av foreldrene og barnehagepersonalet. Disse oppmuntres av ergoterapeutene til å ta utgangspunkt i og videreføre de aktivitetene barna har gjort i gruppesamlingene og i de ukentlige leksene. Primærgoterapeutene har jevnlig kontakt med barna og veileder

og hjelper til med å holde fokus på finmotorisk aktivitet i denne mellomperioden.

Etter endt gruppetilbud om våren blir barna kartlagt på nytt for å vurdere om gruppedeltakelsen har hatt positiv og påviselig innvirkning på barnas finmotoriske ferdigheter. Følgepersonene får samtidig et evalueringsskjema om forløpet som de kan besvare anonymt i tillegg til de tilbakemeldingene de gir i naturlige situasjoner underveis og avslutningsvis. Etter rekartleggingen har primærgoterapeutene ansvaret for å formidle resultatene til foreldre og barnehage. Dette blir vanligvis formidlet gjennom skriftlige rapporter.

Resultater og diskusjon

MÅL: UTVIKLINGEN AV ET KVALITETSSIKRET TILBUD

I prosjektåret viste evalueringene etter gruppetilbudet hovedsakelig til gode resultater (Bjørnnes og Bjelland, 2013). Etter de tolv gruppesamlingene ble det laget en analyse av resultatene for å vurdere om tilbudet kunne anbefales videreført. Kartleggingen

med SPOT, Beery-VMI og M-ABC2 viste at de fleste barna hadde fått betydelig forbedrede finmotoriske ferdigheter. Fra 21,1 prosent før oppstart om høsten var det 48,3 prosent av barna som skåret aldersadekvat på SPOT på retestingen om våren. På Beery-VMI og M-ABC2 viste resultatene at henholdsvis 68,9 prosent (VMI) og 53,3 prosent (M-ABC2) av barna fikk en høyere persentil etter endt gruppetilbud. Terapeutene fant at noen få av barna gjorde enkelte oppgaver dårligere ved retestingen. Ulike faktorer kan ha spilt inn på resultatene: Flere av barna hadde konsentrasjonsvansker, og motivasjonen for å utføre oppgavene varierte med dagsformen. Barna hadde gjort oppgavene før, og for noen av dem kunne det virke som de ikke var opptatt av å gjøre oppgavene nøyaktig og fint denne gangen. Barna var også blitt eldre og forventet å ha hatt en naturlig utvikling, slik at kravene til utførelsen var blitt høyere i kartleggingsredskapene.

I tillegg til kartleggingen av barna var evaluering og tilbakemelding fra foreldre og følgepersoner som kjente barnet godt og kunne vurdere ferdighetene deres i hverdagen, viktig. Denne evalueringen viste utelukkende gode resultater og stor grad av tilfredshet med tilbudet. Det ble trukket fram at barna gledet seg til samlingene, og at de hadde fått større motivasjon for, flere ideer til og lengre utholdenhet i finmotoriske aktiviteter i hverdagen, og derved fått mye mer erfaring i å bruke og videreutvikle sine finmotoriske ferdigheter. Barna hadde også fått et bedre blyantgrep og var blitt bedre til å tegne og klippe, til å vite hva de ville tegne eller lage, og hvordan de skulle gjennomføre det. Følgepersonene fortalte

at aktivitetene i samlingene var gode, litt utfordrende, nyttige, kjekke, lærerike og varierte, og at det hadde vært positivt med god struktur, gjenkjennelig opplegg fra gang til gang, og repetisjon av viktige aktiviteter. I tillegg trakk følgepersonene fram nytteverdien av egen deltakelse. Gjennom den jevnlike kontakten med terapeutene hadde de fått nye innspill og tips til hvordan de kunne støtte det aktuelle barnet bedre i hverdagen, som de også brukte i forhold til stimulering av andre barn i barnehagen.

Kartlegginger og tilbakemeldinger i etterkant av prosjektperioden viste derved at opplegget hadde fungert bra i forhold til målsettingene for tilbudet: Både barna selv og følgepersoner fikk økte ferdigheter som kunne brukes i egen hverdag og skape nye utviklingsmuligheter. Hvert etterfølgende år etter endt prosjektperiode i 2013 har ergoterapeutene gått igjennom dataene fra retestingene og oppsummert og evaluert resultater og erfaringer fra årets gruppetilbud. Resultatene fra disse gjennomgangene har fortsatt å vise seg positive for deltakerne.

I forbindelse med samlingene har det blitt laget og prøvd ut materialer og utstyr til flere uketemaer som kan brukes igjen på nye barnegrupper. I tillegg er det lagt opp til tilpasninger og forbedringer for hvert år i planleggingen av en ny gruppeperiode.

Ergoterapeutene mener at noen av suksesskriteriene for tilbudet ligger i valg av oppgaver og strukturen på gruppesamlingene. Barna har møtt de samme voksne og den samme oppbyggingen på samlingen de seks ukene hver gruppeperiode foregår. Dette har skapt gjenkjennelighet og

trygghet for barna, men likevel ny læring ved å bruke ulike temaer og ulike aktiviteter tilpasset barnas ferdighetsnivå for hver gang. Terapeuter og studenter har vært bevisste på å oppmuntre og skape motivasjon både hos hvert enkelt barn og hos følgepersonene.

Ergoterapeutene opplever å kunne gi et godt faglig og kvalitetssikret tilbud gjennom disse gruppene. Oppbyggingen av timeene har blitt justert på tid fra første gjennomføring til dagens oppsett, og det er blitt en god flyt mellom de ulike delene av samlingene. Antall samlinger samsvarer også med pilotstudier fra andre ergoterapeuter (McGarrigle og Nelson, 2006; Case-Smith, Holland og Bishop, 2011). Ergoterapeutene har hatt godt samarbeid seg imellom, og det har vært positivt og avgjørende å ha med studenter i gjennomføringen av samlingene. Ved å være mange ansvarlige har det vært mulig å ha god kontakt med hvert enkelt barn og kunne tilpasse aktivitetene til rett nivå for den enkelte, samtidig som det har vært tid til å få god kontakt med alle følgepersonene. Dette oppfattes som et viktig forhold for å få de gode resultatene som opplegget kan vise til, og verdien av samarbeidet støttes av studier av blant andre Iversen m.fl. (2006) og Case-Smith, Holland og Bishop (2011). Valg av innhold på stasjonene ligner innholdet i studier av andre ergoterapeuter, for eksempel McGarrigle og Nelson (2006) og Case-Smith, Holland og Bishop (2011). Kombinert med skrive-dans og styrkeaktiviteter har stasjonene gitt både en bredde og dybde i treningen for å oppnå forbedrede finmotoriske ferdigheter. Ergoterapeutene mener at tilbudets satsing på struktur, lek, mestring og aktivitetsglede har fungert bra

og vært vellykket overfor både barn og voksne. Bruk av lekaktiviteter i innlæring av ferdigheter er ofte beskrevet som nyttig i ergoterapilitteratur og -forskning (Couch, Deitz og Kanny (1998); Case-Smith, 2000; Knox, 2010; Bundy 2012). Gjennom samtaler med følgepersonene underveis og lekser fra gang til gang har barna blitt fulgt godt opp og fått mengdetrening i håndskrift og finmotoriske ferdigheter i sin egen hverdag og på sine egne arenaer – hjemme og i barnehagen. Her samsvarer tilbudet også med teorier om behovet for mengdetrening ved innlæring og mestring av nye ferdigheter (Sigmundsson og Haga, 2005; Kvello, 2008) og med studier om behovet for mengdetrening for å oppnå god håndskrift (Hoy, Egan og Feder, 2011).

Tydelige kriterier og kartleggingen i forkant av opplegget har gitt ergoterapeutene mulighet til å sette gruppene sammen slik at barna i størst mulig grad har et likt funksjons- og ferdighetsnivå ved oppstart av tilbudet, men likevel kan bli inspirert og strekke seg etter de andres ferdigheter, slik blant andre Tanta m.fl. (2005) anbefaler. Dette ser også ut til å ha bidratt til god gruppedynamikk og at barna føler seg trygge og gleder seg til samlingene, som igjen gir et godt utgangspunkt for læringen.

Ergoterapeutene opplever at rammebetingelsene påvirker hvordan resultatet av tilbudet blir for det enkelte barnet. Flere av deltakerbarna har ikke blitt tildelt ekstraressurser i barnehagen, og det blir dermed mindre kontinuitet i hvem som følger barnet til gruppesamlingene. I disse tilfellene kan det være uklart hvem som har ansvar for oppfølgingen av barnet i barnehagen og i perio-

Barna fikk et bedre blyantgrep og ble bedre til å tegne og klippe, til å vite hva de ville tegne eller lage, og hvordan de skulle gjennomføre det.

den mellom samlingene, og det oppleves mindre overføringsverdi til barnehagen med tanke på hva barn og følgepersoner lærer og får ut av å delta i gruppene.

MÅL: UTVIKLING AV EN LÆRINGSARENA FOR STUDENTER

Samarbeidet mellom ergoterapitjenesten, studenter og utdanningen i de ulike periodene har generelt blitt oppfattet som positivt og nødvendig for gjennomføringen og utviklingen av tilbudet til barna. Et viktig suksesskriterium for samarbeidet er at det har vært stabilitet når det gjelder hvilke ergoterapeuter som har drevet opplegget, og kontaktperson på utdanningen. Stabiliteten har gitt mulighet til å videreutvikle og tilpasse opplegget for hver gjennomføring og til å innlemme nye studenter i opplegget og kunne gi dem god innføring og veiledning underveis.

Involvingen av studenter har hatt samme struktur siden den første gjennomføringen av gruppetilbudet. Hver høst og hver

vår får to studenter mulighet for å delta. Hvert studieår planlegges tidspunkter for gjennomføring for å tilpasse mulighetene i kommunen med rammene som fagplan og plassering av praksisperioder setter for studentene. Studentenes rolle og ansvar i gruppetilbudet tilpasses deres kompetanse og studienivå. Om høsten deltar tredjeårsstudenter både i kartleggingen før og gjennomføringen av gruppesamlingen som del av en lengre praksisperiode, mens førsteårsstudenter deltar i samlingene om våren i en punktpraksis. Tredjeårsstudentene får selvstendig ansvar både i skrive-dans, stasjoner og styrketrening i gruppesamlingene, mens førsteårsstudentene hovedsakelig har ansvar for hver sin stasjon under veiledning av ergoterapeutene. I begge perioder inngår studentene i tillegg i for- og etterarbeidet til samlingene.

For hver praksisperiode foretar studentene en muntlig evaluering og avslutningssamtale med ergoterapeutene i gruppen, samt en

Tilbudet skaper et løft hos barna i forhold til ferdigheter og motivasjon, slik at de er bedre rustet til å møte skolehverdagen.

skriftlig evaluering til høgskolen. I begge evalueringsformene har studentene gitt uttrykk for stort læringsutbytte av å delta som ansvarlige i gruppetilbudet. Studentene får en læringsarena der de har mulighet til å følge barns utvikling over tid i et strukturert opplegg, som de samtidig får være med på å påvirke og videreutvikle. Gjennom gruppesamlingene og egne studier lærer studentene mye om barns utvikling av ferdigheter, samtidig som de får egen erfaring i grunnleggende ferdigheter innen ergoterapeuters praksis, som aktivitetsanalyse, tilpassing av aktivitet til hvert barns funksjonsnivå, samhandling og kommunikasjon med barn og følgepersoner, og formidling og gruppeledelse. Samarbeidet mellom kommune og utdanning har således oppnådd målet om å skape en god læringsarena for studentene, trass i noen praktiske utfordringer.

Erfaringen fra både ergoterapitjenesten og utdanningen har vært at det er relativt lett å sikre en god innføring og involvering av tredjeårsstudenter, som er til stede i avdelingen flere dager i uken. Her er den største utfordringen at studentenes praksisperiode avsluttes før perioden for gruppesamlingene er ferdige, og det derfor må lages spesialavtaler for hver periode. Studentene på første året har en punktpraksis én dag i uken, og er derfor mindre til stede på praksisstedet. Dette har gitt færre muligheter for innføring og oppfølging av studentene og for samarbeid om for- og etterarbeidet til gruppene. Her har samarbeidet et utviklingspotensial ved å sikre muligheten for flere samarbeidspunkter mellom terapeuter og studenter utover den dagen som er satt av til gruppetilbudet. Praksisperioden for førsteårsstudentene ligger på våren, og her er det også en utfordring

at gruppetilbudet må plasseres i forhold til ledige lokaler og flytende helligdager, og derved vanskelig kan tilpasses oppstart og avslutning av praksisperioden. Studentene må derfor ha tilknytning til flere praksissteder i den aktuelle perioden, noe som kan være en berikelse for studentene, men også kan gi en opplevelse av mindre kontinuitet og sammenheng i praksisperioden.

Konklusjon og oppsummering

Med dette gruppetilbudet har ergoterapitjenesten, i samarbeid med studenter og utdanning, utarbeidet et gjennomførbart og faglig godt forankret tilbud til barna i målgruppen som kan vise til gode resultater. Tilbudet er forankret i ergoterapeuters erfaringer fra tidligere tilbud, erfaringer og innspill fra deltakerne (barn, foreldre og barnehageansatte) og i ergoterapifaglig og tverrfaglig teori og forskning. Tilbudet skaper et løft hos barna i forhold til ferdigheter og motivasjon, slik at de er bedre rustet til å møte skolehverdagen. I tillegg gir tilbudet en svært positiv sideeffekt i form av økt oppmerksomhet og kompetanse hos foreldre og ansatte i barnehager som kommer deltakerbarna til gode under og etter deltakelse i gruppene.

Samarbeidet har gitt ergoterapeutstudenter en god læringsarena med mange spennende utfordringer tilpasset deres læringsnivå, og med mulighet for å øve seg på kunnskapsbasert praksis. Sammen med ergoterapeutene får studentene brukt både egne erfaringer og erfaringer fra barna og følgepersoner som de knytter til teori og forskning som grunnlag for innholdet og utviklingen av tilbudet. Terapeutene

har opplevd studentene som en nødvendig og positiv ressurs, både i gruppesamlingene og som deltakere i forberedelser og etterarbeid.

Samarbeidsprosjektet har således gitt den faglige utviklingen som var ønsket, og har skapt læring på flere nivåer: for ergoterapeutene som leder tilbudet og tjenesten som helhet, for barna og deres nærpersioner, og for studenter og utdanning. Allerede etter første gjennomføring ble det derfor besluttet at gruppetilbudet skulle overføres fra å være et prøveprosjekt til å bli et fast tilbud fra fysio-og ergoterapitjenesten i Stavanger, og det er nå i sitt fjerde år med tilnærmet samme oppbygging.

Å skape god fagutvikling og bygge opp et nytt tilbud til en brukergruppe i samarbeid mellom praksisfeltet og utdanning har vært en praktisk utfordrende, men spennende faglig opplevelse og kan anbefales andre. Interesserte er velkomne til å ta kontakt med involverte fra høgskolen eller kommunen. Det er også mulig å finne prosjektrapporten fra 2013 på kommunens nettside: www.stavanger.kommune.no/fysioer-go/finmotorisk-gruppe.

Litteratur

- Beery, K.E. og Beery, N.A. (2010). *VMI: the Beery-Buktenica Developmental Test of Visual-Motor Interaction*. Bloomington, MN: Pearson
- Bjørnnes, V og Bjelland, H.V (2013). *Prosjektrapport. Finmotorisk førskolegruppe*. Stavanger kommune. Hentet fra <https://www.stavanger.kommune.no/no/Tilbud-tjenester-og-skjema/Helse/Kommunelegen/Fysioterapi-og-ergoterapi/Tilbud-til-barn-og-unge/Tidligere-prosjekt-i-BU/Finmotorisk-gruppetilbud-til-forskolebarn/>
- Bundy, A. C. (2012). Children at Play. I: S. J. Lane og A. C. Bundy (red.) *Kids can be kids: a childhood occupations approach*. Philadelphia: F.A. Davis Company. s. 28-43
- Case-Smith, J. (2000) Effects of Occupational Therapy Services on Fine Motor and Functional Performance in Preschool Children. *American Journal of Occupational Therapy*, 54 (4), s. 372-380. doi:10.5014/ajot.54.4.372
- Case-Smith, J., Holland, T., og Bishop, B. (2011). Effectiveness of an integrated handwriting program for first-grade students: A pilot study. *American Journal of Occupational Therapy*, 65, s. 670-678. doi: 10.5014/ajot.2011.000984
- Cornhill, H og Case-Smith, J. (1996). Factors That Relate to Good and Poor Handwriting. I: *The American Journal of Occupational Therapy*, Volume 50 (9) s. 732-739. doi:10.5014/ajot.50.9.732
- Couch, K. J., Deitz, J. C. og Kanny E. M. (1998). The Role of Play in Pediatric Occupational Therapy. I: *The American Journal of Occupational Therapy*, Volume 52 (2) s. 111-117. Hentet fra file:///C:/Users/Bruker/Downloads/111.pdf
- Dankert, H.L., Davies, P.L. og Gavin, W.J. (2003). Occupational Therapy Effects on Visual-Motor Skills in Preschool Children. I: *The American Journal of Occupational Therapy*, 57 (5) s. 542-549. Hentet fra file:///C:/Users/Bruker/Downloads/542.pdf
- Helse- og omsorgsdepartementet (2009). *St.meld. nr. 47 (2008-2009) Samhandlingsreformen*. Oslo.
- Henderson, S.E., Sugden, D.A. og Barnett, A.L. (2007). *Movement Assessment Battery for Children - 2*. London: Pearson
- Hoy, M. M.P., Egan, M.Y. og Feder, K.P. (2011). A Systematic Review of Interventions to Improve Handwriting. I: *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 78, s.13-25, doi: 10.2182/cjot.2011.78.1.3
- Iversen, S. m.fl. (2006). Developing a participatory multidisciplinary team approach to enhance the quality of school start. I: *Action Research*, 4(3), s. 271-292. Hentet fra <http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/1936/Paper%204.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Knox, S.H. (2010). Play. I: J. Case-Smith & J. C. O'Brien (Eds.), *Occupational therapy for children* (6th ed.). Maryland Heights, MO: Mosby Elsevier. s. 540-554
- Kunnskapsdepartementet (2010). *NOU 2010: 8 Med Forskertrang og lekelyst*. Oslo
- Kvelling, Ø. (2008). Sentrale dimensjoner i læringsprosesser. I: H. Sigmundsson (red.) *Læring og ferdighetsutvikling*. Tapir Akademisk forlag Trondheim. s. 81-118
- McGarrigle og Nelson (2006) Evaluating a school programme for Australian indigenous children: a pilot study, *Occupational therapy international*, vol 13 -1, 1-20 <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/oti.10/abstract;jsessionid=2B06FEAC4F42E-F05611A3A6D2658BAEA.f03t04>
- Schneck, C. M., & Amundson, S. J. (2010). Prewriting and handwriting skills. I: J. Case-Smith & J. C. O'Brien (Eds.), *Occupational therapy for children* (6th ed.). Maryland Heights, MO: Mosby Elsevier. s. 555-580
- Sigmundsson, H. og Haga, M. (2005). *Ferdighetsutvikling - fra teori til praksis*. I: H. Sigmundsson og M. Haga (red.) *Ferdighetsutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget
- Tanta, K. J., Deitz, J. C., White, O. & Billingsley, F. (2005). The effects of peer-play level on initiations and responses of preschool children with delayed play skills. I: *American Journal of Occupational Therapy*, 59, 437-445
- Utdanningsdirektoratet (2012). *Rammeverk for grunnleggende ferdigheter*. Oslo. Hentet fra http://www.udir.no/globalassets/upload/larerplaner/lareplangrupper/rammeverk_grf_2012.pdf
- van Hartingsveldt, M., Cup, E. og Corstens-Mignot, M. (2008). *Screening Prewriting skills Occupational Therapy (SPOT)*.
- Zwicker, J.G og Hadwin, A.F. (2009). Cognitive Versus Multisensory Approaches to Handwriting Intervention: A Randomized Controlled Trial. I: *Occupation, Participation and Health*, 29 (1) s 40-48